

Jiří Pešek

Universitat Masaryk de Brno

KJIA011 Dějiny Katalánska I

The background of the slide is a photograph of a rock surface covered in prehistoric paintings. On the left, there are two tall, dark, slender human figures standing side-by-side. In the center, there is a large, dark, fan-shaped object with multiple curved segments, possibly a hand or a piece of clothing. To the right, there are several more human figures, some appearing to be in motion or engaged in an activity. The overall scene is rendered in dark pigments on a light, textured rock surface.

Prehistorie a první osídlení Katalánska

Prehistorie Katalánska

DOBA KAMENNÁ

- **Starý paleolit** (1 000 000 – 300 000 př. n. l.): Území Katalánska poprvé obydleno předchůdcem člověka přibližně před 1 000 000 let. Nejstarším lidským pozůstatkem: *lebka člověka z Talteüll* (Tautavel), stáří asi 450 000 let.
- **Střední paleolit** (300 000 – 40 000 př. n. l.): Po území Katalánska se pohybují tlupy pravěkých lidí – sběračů a lovců. Pozůstatky: *čelist z Banyoles*. Katalánsko vždy bylo tranzitním místem, což vyplývá z jeho polohy (moře, Pyreneje, atd.).
- **Mladý paleolit – mezolit** (40 000 – 5 000 př. n. l.): *Homo sapiens* na území Katalánska. Vznikají jeskynní malby – katalánské naleziště *Roca dels Moros* v lokalitě El Cogul (Lleida). Slavným výjevem těchto maleb je skupina tančících žen a lovců, celkem je v jeskyni zobrazeno 45 postav. (<https://www.youtube.com/watch?t=630&v=yZ4yHsOSyT0>).

Jeskynní malby v Roca dels Moros, El Cogul

(Zdroj: <http://www.catalunya.com/que-quieres-hacer/patrimonio-mundial/roca-dels-moros-17-16003-194>)

Lebka člověka z Taltaüll
(Zdroj: wikipedia.org)

Prehistorie Katalánska

DOBA KAMENNÁ

- **Neolit** (okolo 5 000 – 3 000 př. n. l.): Neolitická revoluce, z lovců a sběračů se stali zemědělci, člověk už není závislým na lovu a sběru, dokáže si sám potravu vypěstovat – to vše i díky změně klimatu. Přejít od kočovného k usedlému společenství. Pohřebnictví, megality, keramika. Jako všude v Evropě.

DOBA BRONZOVÁ + DOBA ŽELEZNÁ

- Na Pyrenejském poloostrově přibližně v prvním tisíciletí př. n. l. Život pralidů se mění jen pozvolna, díky práci s kovy ale vznikají třeba první šperky, zemědělské nástroje, zbraně, více se obchoduje atd.
- Oblast Katalánska a celého Pyrenejského poloostrova je v té době civilizačně dost pozadu oproti například oblasti Babylónie, Řecka, Egypta... Do Katalánska v té době přichází Keltové, v Pyrenejích už ale pravděpodobně žijí pravěcí Baskové (toponymie: Esterri, Urús, Llessui).

První kolonizátoři

FÉNIČANÉ

- Féničané: mořeplavci a obchodníci semitského původu, usídlení na jihovýchodě Středozeří (dnešní Izrael, Libanon), konfederace měst, osídlení již ve 3. tisíciletí př. n. l. Vytvořili první hláskové písmo (22 znaků, základ pro řeckou i latinskou abecedu) a systém námořních cest a množství drobných kolonií po celém pobřeží Středozeřího moře.
- Průzkum Katalánska okolo 9 – 8. stol. př. n. l., dochovalo se po nich i několik předmětů svědčících o možném obchodování s místními národy, jinak ale Féničané kolonizovali spíše jih Pyrenejského poloostrova a jižní část východního pobřeží, důležitou kolonií byl Ebusos (Ibiza) – nejvíce pozůstatků po nich lze v Kat. najít v oblasti Delta d’Ebre. Též se hovoří o přítomnosti Etrusků.

První kolonizátoři

ŘEKOVÉ

- Okolo 600 př. n. l. do Katalánska doráží tehdy nejvyspělejší civilizace. Řekové z města Fókaia (Focea) se jako první vydávali v té době na dlouhé plavby po Středoziemním moři, zakládají město Massalia (dnešní Marseille) a odtud podnikají průzkum španělského pobřeží.
- Okolo roku 575 př. n. l. se usadili v Sant Martí d'Empúries v Golf de Roses, osada *Palaiá polis* („Staré město“) a přibližně o 30 let později *Nea polis* („Nové město“), později **Emporion** („trh“ v řečtině). Skutečným městem se Emporion stal až v průběhu 3. století př. n. l., veledůležitý přístav, obchodní uzel, jediné dokumentované usídlení Řeků na celém Pyrenejském poloostrově. Mírové soužití Řeků, Iberů a Římanů.
- Emporion brzy důležitým obchodním centrem pro celé španělské pobřeží a Bal. ostrovy, již v 5. stol. př. n. l. začali razit vlastní mince, šlo hlavně o jakési překladiště, trhoviště, obchodovalo se s klasickými věcmi – víno, kovy, olivy... Byli to vlastně až Řekové, kteří do Katalánska přivezli železo: „*Byl to začátek doby železné, Pyrenejský poloostrov do té doby pořád vězel v době bronzové*“ (Soler, 1998: 21).

Letecký pohled na archeologický areál v Empúries

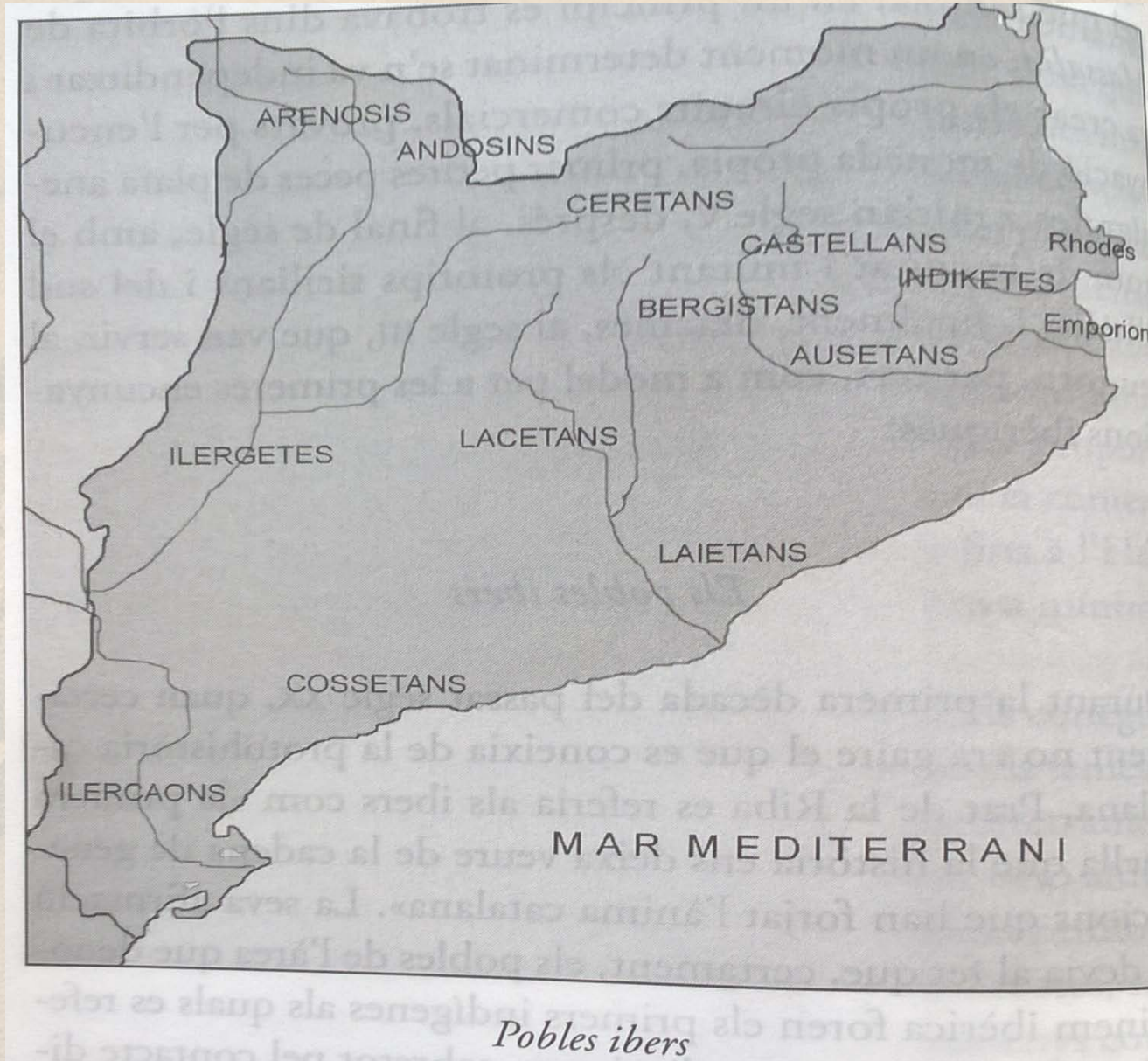
(Zdroj: <http://www.campinglasdunas.com/wp-content/uploads/2011/06/ruines-dempuries.jpg>)

Iberové – původní obyvatelstvo?

IBEROVÉ

- Ještě před Řeky již na poloostrově byly usídleny původní kmeny, Řeky nazváni souhrnně jako Iberové (podle řeky Ebro): indigets, bergistans, ausetans, laietans, lacetans, cossetans, ilergets, arenosins, andosins etc.
- Šlo pravděpodobně o neindoevropské původní obyvatelstvo, řada historiků tvrdí, že přišli z Afriky. Posléze došlo k míšení s Kelty, takže vznikli Keltiberové, kteří působili hlavně ve vnitrozemí Pyrenejského poloostrova. Jinak původ nejasný.
- Tyto kmeny zakládaly osady, z nichž se vyvinula řada dnešních katalánských měst (Iltirta-Lleida, Baitolo-Badalona, Ausa-Vic, Dertosa-Tortosa, Tarragona, Ullastret, etc.). Pohřbívali své mrtvé (žehem), obětovali zvířata bohům (hlavně pod vlivem Řeků) a byli mezi nimi i skvělí umělci (viz Dama d'Elx z 5. stol. př. n . l.), jejich jazyk nebyl dosud rozluštěn.

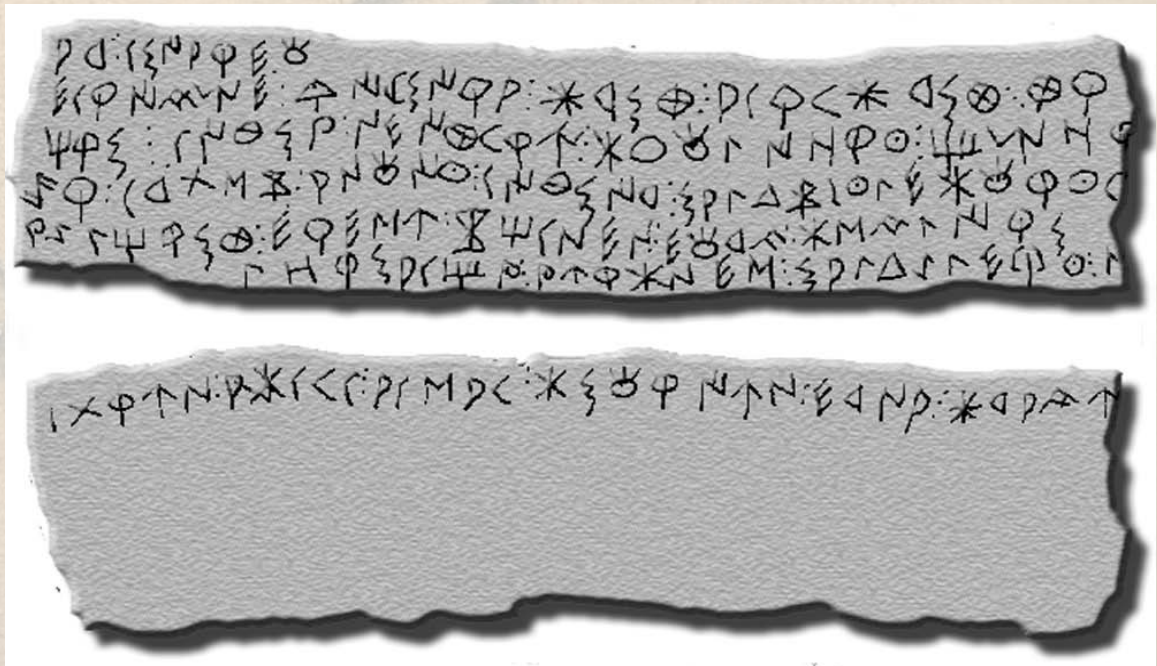
Iberové – původní obyvatelstvo?

Iberové – původní obyvatelstvo?

IBEROVÉ

- Ullastret – vykopávky staré iberské vesnice, *turó de Sant Andreu*, pochází z 6. století př. n. l. Jde o nejdůležitější iberské naleziště v Katalánsku.
- Iberské písmo (viz obrázek) – v té době již používané, lze přepsat do latinky, ale jazyk stále nerozluštěný. S písmem souvisí určité „národní uvědomění“ neboli snahy o vytvoření nějaké územní struktury (státu).

Ukázka iberského písma, Ullastret

(Zdroj: wikipedia.org)

Dama d'Elx – ukázka iberského umění, asi 5. stol. př. n. l.
(Zdroj: wikipedia.org)

Více informací:

- **BALCELLS, Albert.** *Història de Catalunya*. Barcelona: L'Esfera dels llibres/La Butxaca, 2011. Str. 35-64.
- **SOLER, Toni.** *Història de Catalunya (Modèstia a part)*. Barcelona: Columna, 1998. Str. 11-25.
- **MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA:** <http://www.mac.cat/>
- **MUSEU D'HISTÒRIA DE CATALUNYA:** <http://www.mhcat.cat/>